

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

روانشناسی و آموزش
کودکان و نوجوانان
با نیازهای ویژه

تالیف:

دکتر عباسعلی حسین‌خانزاده

(استادیار روان‌شناسی دانشگاه گیلان)

چاپ چهارم

انتشارات آوای نور

تهران - ۱۳۹۴

حسین خانزاده فیروزجاه، عباسعلی، ۱۳۵۸ -
روانشناسی و آموزش کودکان و نوجوانان با نیازهای ویژه/ تالیف
عباسعلی حسین خانزاده.
تهران: آوای نور، ۱۳۹۰.
۴۱۶ ص. جدول، نمودار.
شابک: ۸-۶۱-۵۴۱۳-۶۰۰-۹۷۸-۶۰۰
فهرست نویسی براساس فیپا.
کتابنامه، نمایه.
موضوع: آموزشهای ویژه - - آموزشهای ویژه
جنبه‌های روانشناسی
LC ۳۹۶۵/ح ۵۹ ۱۳۹۰
۳۷۱/۹
شماره کتابخانه ملی:
۲۵۲۷۳۵۸

روانشناسی و آموزش کودکان و نوجوانان با نیازهای ویژه
تألیف: دکتر عباسعلی حسین خانزاده
ناشر: انتشارات آوای نور
صفحه آرا: منیر السادات حسینی
چاپ چهارم ۱۳۹۴
تیراژ: ۴۰۰ جلد
صحافی: نشاط
شابک: ۸-۶۱-۵۴۱۳-۶۰۰-۹۷۸-۶۰۰
تهران- خیابان انقلاب- خیابان ۱۲ فروردین- خیابان شهیدوحید نظری- پلاک ۹۹
تلفن: ۶- ۶۶۹۶۷۳۵۵ / نمابر: ۶۶۴۸۰۸۸۲ / همراه: ۰۹۱۲۲۰۰۴۵۵۷
کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است
قیمت ۲۶۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

پیش‌گفتار.....	۱۷
فصل اول: مقدمه‌ای بر آموزش کودکان با نیازهای ویژه.....	۲۱
میزان شیوع.....	۲۴
معرفی گروه‌های مختلف دانش‌آموزان با نیازهای ویژه.....	۲۵
تعریف آموزش ویژه.....	۲۶
موقعیت آموزشی.....	۲۶
خلاصه فصل.....	۳۰
فصل دوم: اختلال کم‌توانی ذهنی.....	۳۱
تعریف کم‌توانی ذهنی بر اساس راهنمای ۲۰۰۲.....	۳۹
مدل نظری.....	۴۱
سنجش و تشخیص اختلال کم‌توانی ذهنی.....	۴۷
الف) سنجش هوش.....	۴۸
مروری بر مقیاس‌های هوشی رایج در دسترس.....	۴۹
مقیاس هوشی وکسلر کودکان - ویرایش سوم.....	۴۹
مقیاس هوشی وکسلر بزرگسالان - ویرایش سوم.....	۵۰
آزمون استنفورد بینه - ویرایش چهارم.....	۵۰
آزمون استنفورد بینه - ویرایش پنجم.....	۵۱
سیستم سنجش شناختی.....	۵۲
مجموعه سنجش کافمن برای کودکان.....	۵۳
آزمون هوشی اسلوسن.....	۵۴
مقیاس‌های تحول نوزادی بیلی.....	۵۵

- ۵۵.....آزمون جامع هوش غیرکلامی
- ۵۶.....مقیاس عملکرد بین المللی لایتر- تجدید نظر شده
- ۵۶.....آزمون هوش غیرکلامی عمومی
- ۵۶.....(ب) سنجش رفتار سازشی
- ۵۹.....مفروضه‌های مبط به رفتار سازشی در ارتباط با تشخیص
- ۶۱.....ابعاد مهارت‌های مفهومی، اجتماعی و عملی رفتار سازشی
- ۶۲.....مقیاس‌های رفتار سازشی
- ۶۳.....مقیاس‌های رفتار سازشی واینلند
- ۶۳.....مقیاس‌های رفتار سازشی انجمن کم‌توانی ذهنی آمریکا
- ۶۴.....مقیاس‌های رفتار مستقلانه
- ۶۵.....آزمون تجدید نظر شده جامع رفتار سازشی
- ۶۵.....سیستم سنجش رفتار سازشی
- ۶۶.....(ج) قضاوت بالینی
- ۶۷.....رهنمودهایی برای قضاوت بالینی
- ۶۸.....میزان بروز و شیوع اختلال کم‌توانی ذهنی
- ۶۸.....میزان بروز
- ۶۹.....میزان شیوع
- ۷۰.....عوامل مرتبط با میزان شیوع
- ۷۲.....سبب‌شناسی اختلال کم‌توانی ذهنی
- ۷۲.....عوامل قبل از تولد
- ۷۲.....۱- اختلال‌های کروموزومی
- ۷۷.....۲- خطاهای متابولیسم مادرزادی
- ۷۸.....۳- اختلال‌های تحولی مربوط به شکل‌گیری مغز
- ۷۹.....۴- عوامل محیطی
- ۷۹.....عوامل هنگام تولد
- ۸۰.....عوامل بعد از تولد
- ۸۱.....رویکرد چندعاملی و بین‌نسلی سبب‌شناسی

۸۳	ویژگی‌های افراد کم‌توان ذهنی.....
۸۳	ویژگی‌های شناختی.....
۸۳	توجه.....
۸۵	زبان.....
۸۵	حافظه و فراحافظه.....
۸۶	فراشناخت.....
۸۷	یادگیری و پیشرفت تحصیلی.....
۸۸	توانایی انتقال و تعمیم‌دهی مهارت‌ها.....
۸۹	ویژگی‌های عاطفی / رفتاری.....
۸۹	انگیزش.....
۸۹	اعتماد به نفس.....
۹۰	مشکلات رفتاری در افراد کم‌توان ذهنی.....
۹۱	ویژگی‌های جسمانی.....
۹۳	ملاحظات آموزشی.....
۹۵	آموزش تلفیقی.....
۹۵	خودمختاری.....
۹۷	راهبردهای آموزشی.....
۹۸	درمان مشکلات رفتاری.....
۹۸	الف) مشاوره و روان‌درمانگری.....
۹۹	ب) رفتار درمانگری.....
۱۰۲	ج) درمان پزشکی.....
۱۰۳	آموزش مهارت‌های اجتماعی.....
۱۰۵	موقعیت آموزشی.....
۱۰۵	کلاس‌های درس مستقل.....
۱۰۶	اتاق‌های مرجع.....
۱۰۶	کلاس درس آموزش عمومی.....
۱۰۷	خدمات مختلط.....

۱۰۸ خلاصه فصل
۱۱۱ فصل سوم: تیزهوشی
۱۱۳ تعریف و توصیف تیزهوشی
۱۱۸ میزان شیوع
۱۱۸ ریشه‌های تیزهوشی
۱۱۹ روش‌های شناسایی تیزهوش
۱۲۳ ویژگی‌های افراد تیزهوش
۱۲۴ گروه‌هایی از دانش‌آموزان تیزهوش که مورد غفلت قرار می‌گیرند
۱۲۴ ۱. دانش‌آموزان تیزهوش با پیشرفت پایین
۱۲۵ ۲. دانش‌آموزان تیزهوش مربوط به وضعیت اجتماعی / اقتصادی پایین
۱۲۶ ۳. دانش‌آموزان تیزهوش مربوط به گروه‌های فرهنگی و قومی
۱۲۶ ۴. دانش‌آموزان تیزهوش با ناتوانی
۱۲۸ ملاحظات آموزشی
۱۲۹ تسریع
۱۳۱ غنی‌سازی
۱۳۲ آموزش ویژه
۱۳۲ دوره‌های ویژه
۱۳۳ کلاس‌های مستقل
۱۳۳ مدارس خاص
۱۳۳ مطالعه مستقل
۱۳۴ یادگیری مشارکتی
۱۳۴ برنامه‌های تابستانی
۱۳۵ دانش‌آموزان تیزهوش در کلاس‌های عادی
۱۳۶ خلاصه فصل
۱۳۹ فصل چهارم: ناتوانی‌های یادگیری

۱۴۲	تعریف ناتوانی یادگیری
۱۴۲	تعریف دولت فدرال
۱۴۲	تعریف کمیته ملی مشترک ناتوانی‌های یادگیری
۱۴۴	میزان شیوع
۱۴۵	سبب‌شناسی
۱۴۶	عوامل ژنتیکی
۱۴۷	عوامل تراژوژن
۱۴۷	عوامل پزشکی
۱۴۷	روش‌های شناسایی و سنجش ناتوانی یادگیری
۱۴۸	۱. تفاوت پیشرفت - توانایی
۱۴۹	۲. پاسخ به مداخله یا پاسخ به درمان
۱۵۰	روش‌های سنجش ناتوانی یادگیری
۱۵۰	۱. سنجش استاندارد پیشرفت
۱۵۱	۲. سنجش تکوینی
۱۵۱	۳. سنجش غیررسمی
۱۵۲	۴. سنجش اصیل
۱۵۲	ویژگی‌های افراد مبتلا به ناتوانی یادگیری
۱۵۳	مشکلات تحصیلی
۱۵۳	۱. خواندن
۱۵۴	۲. زبان نوشتاری
۱۵۵	۳. زبان گفتاری
۱۵۵	۴. ریاضی
۱۵۵	مشکلات ادراکی و ادراکی / حرکتی
۱۵۶	مشکلات در توجه و فزون‌کنشی
۱۵۶	حافظه
۱۵۷	شناخت
۱۵۷	فراشناخت

۱۵۸	مشکلات اجتماعی / هیجانی
۱۵۹	انگیزش
۱۵۹	ملاحظات آموزشی
۱۶۰	آموزش شناختی
۱۶۰	۱. آموزش خود
۱۶۱	۲. خودبازبینی
۱۶۱	۳. تدریس دوجانبه
۱۶۲	آموزش مستقیم
۱۶۳	آموزش راهبردهای مطالعه
۱۶۳	استفاده از حواس مختلف
۱۶۴	آموزش توسط همسالان
۱۶۶	آموزش با استفاده از کامپیوتر
۱۶۷	آموزش مهارت‌های اجتماعی
۱۶۸	مداخله اولیه
۱۶۹	خلاصه فصل

فصل پنجم: نارسایی توجه / فزون‌کنشی

۱۷۱	تعریف اختلال نارسایی توجه / فزون‌کنشی
۱۷۷	میزان شیوع
۱۷۸	سنجش
۱۷۹	سبب‌شناسی
۱۸۰	ویژگی‌ها
۱۸۱	مدل بارکلی از نارسایی توجه / فزون‌کنشی
۱۸۳	مشکلات در سازش یافتگی اجتماعی
۱۸۳	مشکلات تحصیلی
۱۸۴	مداخله‌های آموزشی و درمانی
۱۸۶	خلاصه فصل

۱۸۹	فصل ششم: اختلال‌های هیجانی / رفتاری
۱۹۲	تعریف اختلال‌های هیجانی / رفتاری
۱۹۲	تعریف دولت فدرال آمریکا
۱۹۳	تعریف شورای کودکان استثنایی
۱۹۳	مزیت‌های تعریف شورای کودکان استثنایی نسبت به تعریف دولت فدرال
۱۹۴	تعریف ائتلاف آموزش ویژه و سلامت روان
۱۹۵	طبقه‌بندی
۱۹۶	میزان شیوع
۱۹۸	سبب‌شناسی
۱۹۸	عوامل زیست‌شناختی
۱۹۹	عوامل خانوادگی
۲۰۰	عامل مدرسه
۲۰۰	عوامل فرهنگی
۲۰۱	فرایند شناسایی
۲۰۳	ویژگی‌های افراد مبتلا به اختلال‌های هیجانی / رفتاری
۲۰۳	هوش و پیشرفت
۲۰۳	ویژگی‌های اجتماعی و هیجانی
۲۰۶	برنامه‌های مداخله‌ای
۲۰۸	آموزش مهارت‌های اجتماعی
۲۱۰	مداخله اولیه
۲۱۲	خلاصه فصل
۲۱۵	فصل هفتم: اختلال‌های ارتباطی
۲۱۷	تحول زبان
۲۲۰	تعریف
۲۲۲	میزان شیوع
۲۲۲	طبقه‌بندی اختلال‌های ارتباطی

۲۲۳	اختلال‌های اولیه زبان
۲۲۳	اختلال‌های ثانویه زبان
۲۲۴	اختلال‌های گفتار
۲۲۴	اختلال‌های در سیالی
۲۲۶	اختلال‌های حرکتی - گفتار
۲۲۷	اختلال دیس آرتریا
۲۲۷	اختلال آپراکسیا
۲۲۸	فرایند سنجش
۲۲۹	ملاحظات آموزشی
۲۲۹	تسهیل استفاده اجتماعی از زبان
۲۳۰	راهبردهای پرسش و پاسخ
۲۳۱	تدریس زبان نوشتاری
۲۳۲	مداخله اولیه
۲۳۴	نقش خانواده
۲۳۵	خلاصه فصل
۲۳۷	فصل هشتم: آسیب شنوایی
۲۳۹	تعریف و طبقه‌بندی
۲۴۱	میزان شیوع
۲۴۲	آناتومی گوش
۲۴۴	سبب‌شناسی
۲۴۵	عوامل ایجادکننده آسیب شنوایی قبل از اکتساب زبان
۲۴۵	عوامل ایجادکننده آسیب شنوایی بعد از اکتساب زبان
۲۴۶	ویژگی‌های افراد با آسیب شنوایی
۲۴۶	تحول زبان
۲۴۸	توانایی هوشی
۲۴۹	پیشرفت تحصیلی
۲۵۰	سازش یافتگی اجتماعی

۲۵۱ سلامت روان شناختی
۲۵۲ شناسایی و مداخله زودهنگام
۲۵۳ روش های مختلف ارتباطی
۲۵۸ فناوری
۲۵۹ کاشت حلزون
۲۵۹ کامپیوترها
۲۶۰ وسایل ارتباط کمکی
۲۶۰ زیرنویس
۲۶۱ وسایل هشداردهنده
۲۶۱ فرهنگ ناشنوایان
۲۶۴ خلاصه فصل
۲۶۷ فصل نهم: آسیب بینایی
۲۶۹ تعریف و طبقه بندی
۲۶۹ تعریف قانونی
۲۶۹ تعریف آموزشی
۲۷۰ میزان شیوع
۲۷۰ فیزیولوژی چشم
۲۷۱ سبب شناسی
۲۷۲ اختلال های انکساری
۲۷۲ مشکلات مربوط به عضله چشم
۲۷۳ ویژگی های افراد با آسیب بینایی
۲۷۴ توانایی هوشی
۲۷۵ جهت یابی و تحرک
۲۷۶ پیشرفت تحصیلی
۲۷۶ سازش یافتگی اجتماعی
۲۷۸ ملاحظات آموزشی
۲۷۹ خلاصه فصل

فصل دهم: اوتیسم و سایر اختلال‌های فراگیر تحولی..... ۲۸۳

تعریف اختلال اوتیسم..... ۲۸۶

میزان شیوع..... ۲۸۷

سبب‌شناسی..... ۲۸۸

سنجش..... ۲۹۰

ویژگی‌های روانشناختی و رفتاری..... ۲۹۱

ویژگی‌های افراد مبتلا به اختلال اوتیسم..... ۲۹۲

نارسایی در تعامل اجتماعی..... ۲۹۲

مشکلات در برقراری ارتباط..... ۲۹۲

الگوهای رفتاری تکراری و کلیشه‌ای..... ۲۹۳

نشانگان اسپرگر..... ۲۹۵

ملاحظات آموزشی..... ۲۹۷

آموزش مستقیم مهارت‌ها..... ۲۹۸

مدیریت رفتار..... ۲۹۸

آموزش در موقعیت‌های طبیعی..... ۲۹۹

راهبردهای آموزشی برای تدریس مهارت‌های اجتماعی به افراد اسپرگر..... ۲۹۹

تفسیر اجتماعی..... ۳۰۰

مربی‌گری..... ۳۰۰

خلاصه فصل..... ۳۰۰

فصل یازدهم: ناتوانی‌های شدید، چندگانه و با میزان شیوع پایین..... ۳۰۳

تعریف..... ۳۰۵

آسیب مغزی ناشی از ضربه..... ۳۰۶

تعریف و ویژگی‌ها..... ۳۰۶

میزان شیوع..... ۳۰۸

سبب‌شناسی..... ۳۰۸

ملاحظات آموزشی..... ۳۰۹

۳۱۳	ناشنوایی - ناینایی
۳۱۴	تعریف
۳۱۴	میزان شیوع
۳۱۴	سبب‌شناسی
۳۱۴	نشانگان‌های ژنتیکی / کروموزومی
۳۱۵	علل قبل از تولد
۳۱۶	علل بعد از تولد
۳۱۷	ویژگی‌های افراد مبتلا به ناینایی - ناشنوایی
۳۱۸	آموزش ویژه
۳۲۱	خلاصه فصل

فصل دوازدهم: ناتوانی‌های جسمانی و آسیب‌های سلامت

۳۲۸	میزان شیوع
۳۲۹	(۱) آسیب‌های عصبی - حرکتی
۳۲۹	الف) فلج مغزی
۳۳۰	سبب‌شناسی
۳۳۰	طبقه‌بندی
۳۳۲	ب) اختلال‌های حمله (صرع)
۳۳۳	ج) اسپینایفیدا و دیگر آسیب‌های نخاعی
۳۳۴	(۲) اختلال ارتوپدیکو عضلانی - استخوانی
۳۳۵	(۳) سایر شرایطی که بر سلامت یا ناتوانی جسمانی تأثیر می‌گذارند
۳۳۶	ملاحظات آموزشی
۳۳۷	خلاصه فصل

فصل سیزدهم: رویکرد آموزش تلفیقی

۳۴۴	عادی‌سازی
۳۴۵	مؤسسه‌زدایی
۳۴۶	خودمختاری

۳۴۷	تصورات مختلف درباره تلفیق
۳۵۱	فواید آموزش تلفیقی
۳۵۳	فواید آموزش تلفیقی برای کودکان با ناتوانی
۳۵۴	فواید آموزش تلفیقی برای کودکان عادی یا تیزهوش
۳۵۷	خلاصه فصل
۳۵۹	واژه‌نامه انگلیسی به فارسی
۳۶۸	واژه‌نامه فارسی به انگلیسی
۳۷۷	واژه‌نما
۳۸۳	نام‌نما
۳۸۹	منابع

پیش‌گفتار

انگیزه تدوین این کتاب نه نازلنده‌سازی آثار موجود در حیطه کودکان با نیازهای ویژه بوده است و نه ارائه اثری بسیار کامل‌تر از آنها؛ که هدف، دسترسی دانشجویان، معلمان و متخصصان به اثری بود که از یک سو بتواند گروه‌های مختلف افراد با نیازهای ویژه را به آنها بشناساند و از سویی دیگر علاوه بر مختصر بودن، تمامی جوانب و حیطه‌های روانشناختی، آموزشی و پزشکی را پوشش دهد.

سخن گفتن از کودکان و نوجوانان با نیازهای ویژه، نه سخن گفتن از تفاوت‌های بارز آنها با افراد عادی است و نه تاکید بیش از اندازه بر شباهت‌های آنها. نکته مهم در نظر گرفتن همزمان شباهت‌ها و تفاوت‌ها و تاکید اولیه بر ویژگی‌های مشترک آنها است. در نتیجه کودک با نیازهای ویژه در نگاه اول یک کودک است با تمام ویژگی‌های یک انسان بهنجار (تاکید اولیه بر شباهت‌ها)، و در نگاه دوم کودکی است دارای نیازهای ویژه که باید به آنها توجه داشت. این کودک چه کم‌توان‌ذهنی باشد چه تیزهوش، دارای نیازهای ویژه‌ای است که آموزش عمومی پاسخگوی آن نیست. به همین دلیل در این کتاب برای گذار از تاکید اولیه بر تفاوت‌ها به تاکید اولیه بر شباهت‌ها (نه فقط تاکید بر شباهت‌ها)، اصطلاح *کودکان با نیازهای ویژه*^۱ جایگزین *کودکان استثنایی*^۲ شده است.

آنچه که کودکان با نیازهای ویژه در جامعه ایران از آن رنج می‌برند، در درجه اول کمبود امکانات و تسهیلات آموزشی و توانبخشی نیست، که مشکل اصلی آنها نگاه و نگرش منفی و ترحم‌آمیز و در عین حال جهل آلود افراد جامعه است؛ جهلی که ترس را به دنبال دارد و ناشی از فقدان شناخت کافی افراد با نیازهای ویژه و یا شناساندن ناصحیح این افراد از سوی دست‌اندرکاران ذیربط است. نتایج تحقیقات حاکی از آن است که در هر جامعه‌ای ۱۰ الی ۱۵ درصد افراد آن جامعه، افراد با نیازهای ویژه

^۱. Children with special needs

^۲. Exceptional children

هستند. از آن جایی که هر یک از این کودکان، پدر، مادر، خواهر و برادر خویش را نیز به نوعی درگیر مشکلات خاص خویش می‌سازند، بنابراین با یک نگاه سطحی می‌توان تشخیص داد که چند درصد از افراد جامعه ما، یا خود دارای نیازهای ویژه هستند و یا این که عضوی از اعضای خانواده آنها، فردی با نیازهای ویژه است. مقایسه سطحی این میزان شیوع واقعی با تعداد افرادی که تحت پوشش سازمان‌های آموزش و پرورش استثنایی و بهزیستی قرار دارند، آشکار می‌سازد که طیف عظیمی از افراد با نیازهای ویژه یا به علت ضعف در شناسایی و تشخیص یا دیگر عوامل غیرقابل ذکر در این کتاب، تحت پوشش مدارس عادی هستند یا این که برای فرار از برچسب استثنایی، وارد نظام آموزشی نمی‌شوند.

نتیجه این که از نظر نگارنده سرمایه‌گذاری اولیه و اصلی باید در جهت آگاه‌سازی افراد جامعه و تغییر نگرش‌های منفی آنها باشد. این سرمایه‌گذاری از یک سو با کمک به رشدیافتگی قشرهای مختلف جامعه، به روند پیشگیری‌های سطح اول، سطح دوم و سطح سوم کمک می‌کند و از سویی دیگر باعث می‌شود، تا در روند آموزش کودکان با نیازهای ویژه به شعارهایی مانند کمترین میزان محدودیت، مؤسسه‌زدایی، عادی‌سازی و رویکرد آموزش تلفیقی جامعه عمل پوشانده شود.

در این کتاب افراد با نیازهای ویژه در یازده گروه معرفی شده‌اند. این گروه‌ها عبارتند از: کم‌توانی ذهنی، تیزهوشی، ناتوانی‌های یادگیری، نارسایی توجه/ فززون‌کنشی، اختلال‌های هیجانی/ رفتاری، اختلال‌های ارتباطی، آسیب شنوایی، آسیب بینایی، اوتیسم و سایر اختلال‌های فراگیر تحولی، ناتوانی‌های شدید و چندگانه، ناتوانی‌های جسمانی و آسیب‌های سلامت. همچنین فصل اول کتاب به مقدمه‌ای درباره آموزش کودکان با نیازهای ویژه و فصل سیزدهم به معرفی رویکرد آموزش تلفیقی اختصاص داده شده است. در معرفی هر اختلال تقریباً روند یکسانی طی شده است. این روند شامل تعریف، طبقه‌بندی، شناسایی و تشخیص، سبب‌شناسی، ویژگی‌ها، و ملاحظات آموزشی است.

یادآوری این نکته نیز مهم است که معرفی تمامی گروه‌های با نیازهای ویژه به طور جامع و کامل از عهده یک کتاب خارج است، بنابراین در این اثر سعی شده است محورهای اصلی آموزشی، توانبخشی، روانشناختی و پزشکی هر کدام از گروه‌های با نیازهای ویژه با بررسی آخرین دستاوردهای پژوهشی و منابع موجود دنیا به طور کلی و مختصر مورد بحث قرار گیرد و خوانندگان علاقمند برای کسب اطلاعات مفصل و جزئی درباره هر یک از گروه‌ها باید به کتاب‌های مستقلی که تنها به معرفی آن گروه اختصاص داده شدند، رجوع کنند. نتیجه این که این کتاب می‌تواند تنها برای درس شناخت کودکان استثنایی در مقاطع کارشناسی و کارشناسی ارشد رشته‌های مختلف روانشناسی تدریس گردد.

در پایان از همسر و همکار گرانمایه خویش سرکار خانم لیلا صفی‌خانی کارشناس روانشناسی که پشتیبان خالصانه من در تدوین این کتاب بودند صمیمانه تشکر می‌نمایم و این کتاب را که " همه آنچه

که می‌توانستم است نه همه آنچه که می‌خواستم " ، به او و گل همیشه بهار زندگی‌ام (دخترم) به خاطر تمامی وقت‌هایی که متعلق به آنها بوده است ولی صرف تدوین این اثر شده است، تقدیم می‌کنم.